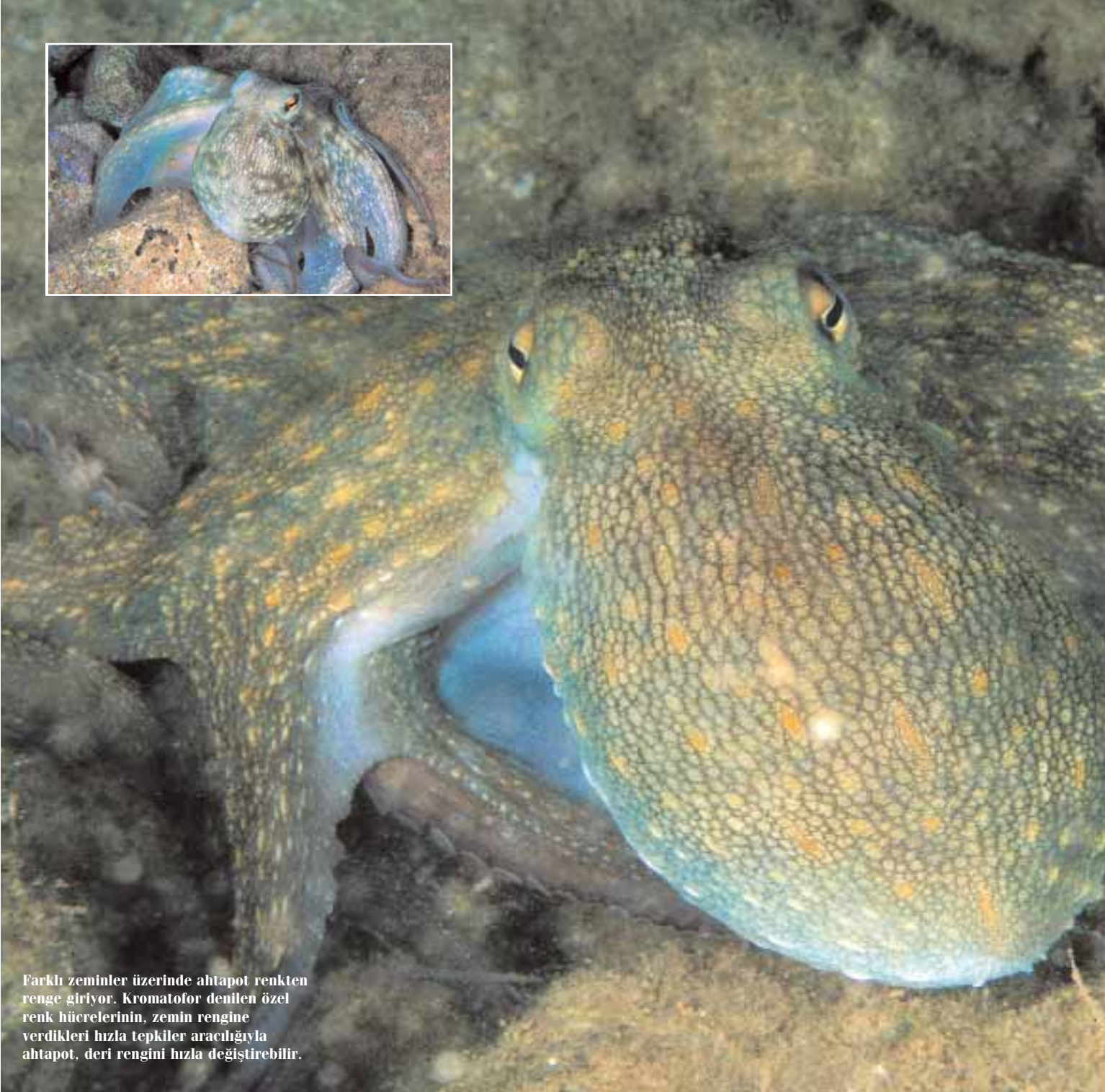

Deniz Kollarını Uzattığında...

Yazı: Hakan Kabasakal
Fotoğraflar: Tahsin Ceylan

Farklı zeminler üzerinde ahtapot renkten renge giriyor. Kromatofor denilen özel renk hücrelerinin, zemin rengine verdikleri hızla tepkiler aracılığıyla ahtapot, deri rengini hızla değiştirebilir.

Deniz, somut bir şekle bürünmek isteseydi; bir dokusu, dokunulabilen, ele avuca gelebilen, ama dokunulmak istemediğinde kolayca kayıp gidebilen; bir biçimi olacak kadar katı, en dar kovuklara girebilecek kadar esnek; değişken renkleriyle, yakamozlularıyla göz alan; gizlenmek için bulandıran; en sağlam kabukları kırabilecek kadar güçlü, merakla dolanacak

Su jetinin icadından milyonlarca yıl önce doğa, ahtapotu organik bir motorla donatmıştı. Yüzgeçlerden yoksun olmasına rağmen ahtapot, bir balık kadar hızlı -hatta daha da hızlı- yüzebilir. Manto boşluğuna çektiği suyu, gözün hemen gerisinde görülen, "sifon" adı verilen delikten hızla püskürterek, bir anda gözden kaybolur. Sessizlik ve görünmezlik teknolojilerini denizaltılara uyarlarlarken, insanoğlu ahtapotlardan ilham almış olabilir mi?

kadar kıvrak bir canlıya dönüşmek isteseydi; deniz eğer su gibi bir canlı yaratmak isteseydi, acaba neye benzerdi? Denizin derin karanlığından, acaba ortaya nasıl bir canlı çıkardı?

Deniz gücünü göstermek, hükmetmek için bazen dalgalar savurur; bazen hızla dönen bir anaför olur, doymak bilmeyen bir açlıkla emer, yutar içine düşen herşeyi. Fakat kimi zaman deniz, karşısındakine sadece dokunmak, onu kavramak ister; sükunetini bozmadan, kabarıp köpürmeden, tüm nesnelere arasında yalnızca birine yönelmek istediği zaman deniz, en kıvrak, en sarılgan ve en yanar döner haliyle çıkar hedefinin karşısına. Bana kalırsa ahtapot, denizin ete, kana, sinire bürünmüş halidir. Suyun maddeye dönüşmüş, canlı bir dokunun kıvamını, tepkiselliğini kazanmış halidir. Ahtapot bazen sevimli bir oyuncak olur, türlü türlü oyunlar yapar, patlak gözleri sizi en masum ifadeyle izler. Ancak bu sevimlilikten eser kalmayan kimi anlarda ahtapot, en derin kâbuslarınızın karanlığından fırlamış bir yaratık gibi görünür gözünüze. Aslında yüz yüze geldiğiniz şey, basit bir hayvan olmaktan öte anlamlar taşır. Ahtapot denizin güçlü kollarıdır. Deniz size sarılmak istemiş ve kollarını uzatmıştır.

Ahtapot nedir? Kıyıları en güçlü dalgalarla dövebilen mavi dünya, neden sekiz tane boğucu kola sahip olmak istemiş olabilir? Taştan sığınağında bekleyen ahtapot, neden yuvasının önünü irili ufaklı deniz kabuklarıyla ve taşlarla

süsler? Acaba bu kabuklar, yuvanın girişini gizlemek için, oraya gelişi güzel atılmış nesnelere midir? Yoksa vahşi bir katliamın kanıtları mıdır? Ahtapot yuvasında bedeniyle beraber, denizin en anlaşılmasız sırlarından bazılarını da beraberinde gizler.

Ahtapotla karşılaşmak insanda korkuyla merak, tiksintiyle merhamet, neşeyle kızgınlık arasında gidip gelen duygular uyandırır. Yuvanın içindeki ahtapota merakla bakarsınız. Ne de olsa kovuğun içindeki canlı, aşına olduğunuz deniz hayvanlarına pek benzemez. Pulları, yüzgeçleri yoktur. Zamanın, sanki çürüyerek buruşmaya mahkûm ettiği bir yüzün iki yanındaki patlak gözleriyle ahtapot, bir hilkat garibesini andırır. Victor Hugo, ünlü romanı *Deniz İşçileri*'nde, "...Ahtapotu Tanrı yarattı. Tanrı, isterse, iğrençte kusursuza erişir..." sözleriyle, bu sekiz kollu pelteyi, iğrençliğin yaradılışında erişilen tanrısal kusursuzluğun kanıtı mertebesine yükseltir. Sizi farkettiğinde, ahtapot, önce yuvasının derinliklerine çekilir. Meraklı gözlerden saklanmak için kovuğun karanlığına sığınır. Derken kendini hızla yuvadan dışarı atar. Daracak girintinin içine tıkıştırılmış gibi duran o salkım saçak paçavra, bir anda suda son sürat kaçan kusursuz bir su damlası biçimini alır. Az önce acıyan bir merakla baktığımız ahtapotun hızına hayran olursunuz. Onu takip etmeye çalışmak boşuna bir çabadır.

Ahtapot bazen yanardöner bir maskara olur. Renkten renge girer. Kendini izleyenlerin karşısına farklı

Karanlık sularda kollarını açmış bir ahtapot... Dalgıcı kucaklamaya mı çalışıyor? Yoksa sadece tehdit mi ediyor? Ürkütücü görüntüsüne rağmen ahtapot, kesinlikle zararsız bir deniz canlısı. Yeter ki oyununu onun kurallarına göre oynayın.

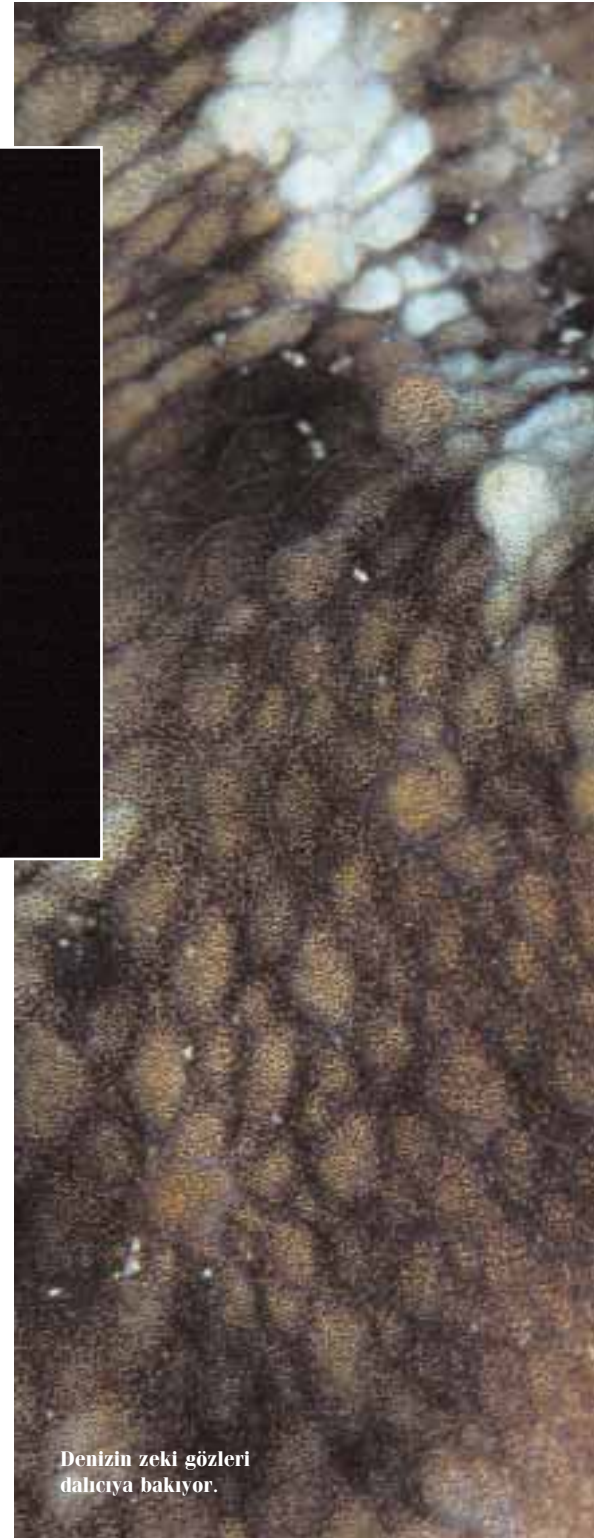
kostümlerle çıkar. Sahne değiştiğinde o da kostümünü hızla değiştirir. Üzerine değdiği hemen her şeyin rengini almaya, kendine ait olmayan bir deseni, kaygan derisinden yansıtmaya çalışır. Karalığın içinde dokusu sürekli değişen bir hayalet gibi dolaşır. Onunla karşılaştığımız andan itibaren, denizin paletindeki tüm renkleri size sergilemek uğruna çılgınca çabalar. Denizin renkleriyle harelelenen derisi, sonsuz desen çeşidine sahip organik bir hologram gibidir. Kılık değiştirmenin işe yaramadığı durumlarda ahtapot, kendini gizlemek için son bir numara daha yapar. Kaçarken püskürttüğü mürekkep, çevresine bir görünmezlik pelerini gibi yayılırken, o yeni kostümüne bürünerek hızla gözden kaybolur.

Suyun içindeyken size var gücüyle sarılan, hatta sizi hareketsiz bırakan ahtapot suyun dışına bir kez çıkmaya görsün; o boğucu, hapsedici gücünü yitirir, kudretinden eser kalmaz. Denizin desteğinden yoksun kalan ahtapot, vıcık vıcık bir pelte gibi, olduğu yere yığılır kalır. Suyun altında tehditkâr bir zerafetle açılan kollar, artık karman çorman bir yumağa dönüşmüş, kafası patlak bir top gibi sönmüştür. Daha az önce sizi dehşete düşüren, hatta boğazınıza sarılmaya, sağa sola dolanmaya yeltenen o cüretkâr sarmaşıktan iz kalmamıştır. Yapıştığı yerden kaldırmaya çalıştığınızda, elinize kaygan bir sümük sıvanır. Ahtapotun gözlerindeki pırlıltı yavaş yavaş sönerken, biraz önceki korkunun yerini tikslenme almaya başlar. Üstelik bu şekilsiz yığın

sonsuz bir sümük deposu gibidir. Kaygan bedenini yumuşatmak için taşa çarptıkça o, hıncını ellerinize sümükürerek almaya çalışır, avcunuzdan kayar durur. Ölümlük bile ahtapotla başa çıkmak kolay değildir. Daha demin size dolanan, sizi sıkmaya çalışan kollar -denizin kolları- güçsüz bir et yığını gibi yere seriliverir. Tiksinti yerini acımaya bırakırken, denizden aldığınız cana giderek merhamet duymaya bile başlarsınız.

Doğa ahtapota güçlü kollar, emici vantuzlar, hem dipte sürünmeye, hem de hızla yüzmeye uygun esnek bir vücut vermekle kalmamış, onu kusursuz bir inşaat ustası ve mükemmel bir pusucu yapan, kıvrak bir yetenekle daha donatmış: Zekâ. Ahtapot, denizdeki en kıvrak zekâlı canlılardan biri. Deniz tabanındaki basit bir kum oyuntusu, ahtapotun becerikli dokunuşları ile hem korunaklı bir yuvaya, hem de ölümcül bir tuzağa dönüşür. Girişi taşlarla ve göz alıcı kabuklarla süslenmiş yuvanın ağzına biraz dikkatle bakıldığında, yengeçlerden, istakozlardan artakalanları görürsünüz.

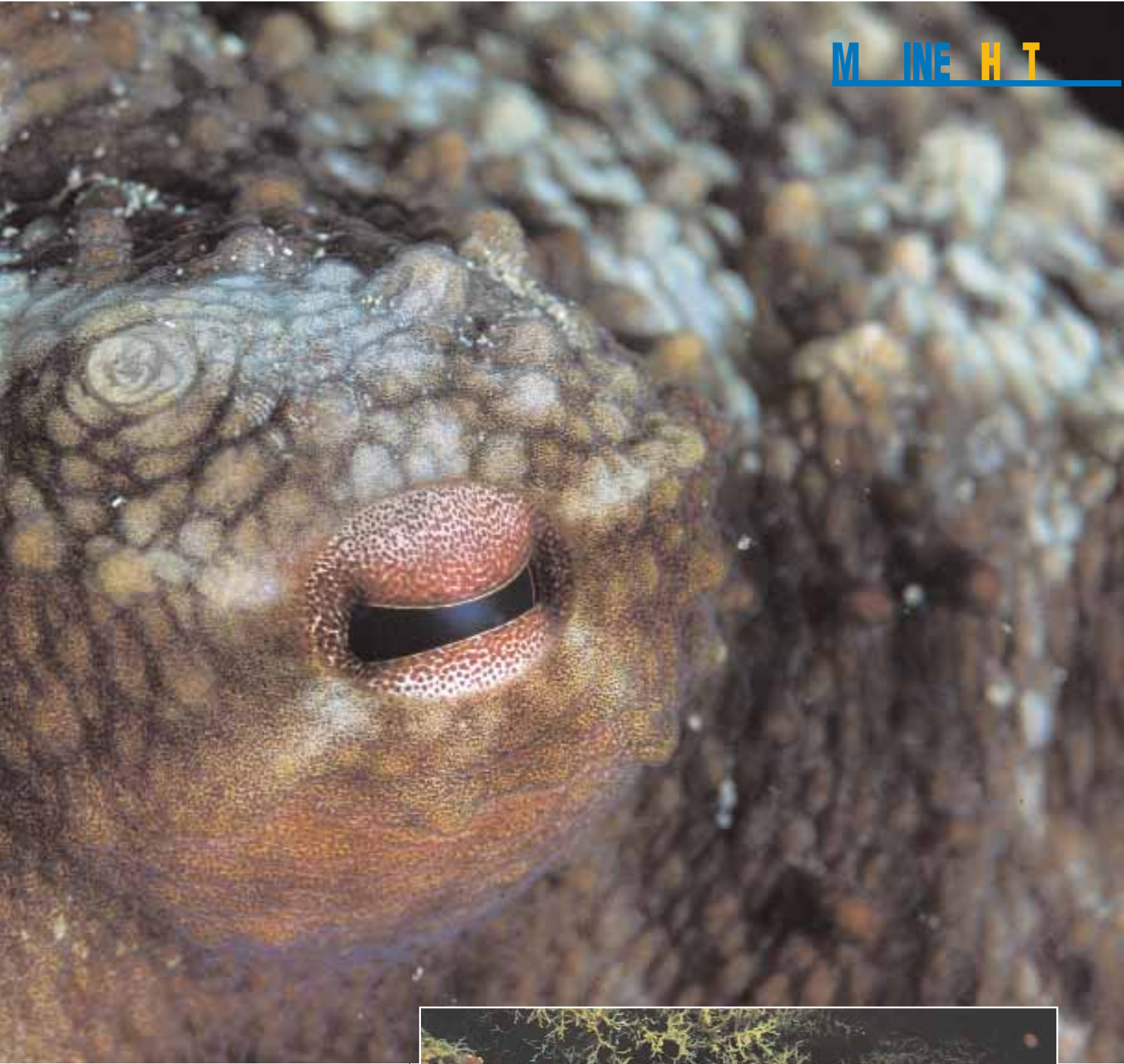
Eğer ahtapotun yuvası bir tuzaksa, denizin güçlü kolları bu tuzağın dibine kurulmuş bir kapandır. Yuva... Kapan... Ahtapot... Tuzak içinde tuzak. Ahtapotun tükenmek bilmeyen sabrı, bu tuzağı daha da etkili kılar. Deliğin dibindeki kapan bir kere kurulmaya görsün, avıyla karşılaşana kadar sabırla bekler. Deliğin ağzındaki her kıpırtı, her gölge, irili ufaklı tüm olası avlar, denizin zeki gözleri tarafından izlendiklerinin farkına

Denizin zeki gözleri dalgıcıya bakıyor.

genellikle varmazlar. Ölümcül kapanın yayı doğru an gelmeden boşalmaz. Bu yaydan aldığı güçle ahtapot, şimşeği kıskandıran bir çeviklikle avına saldırır. Ahtapotun esnek gövdesi, denizin kollarında hapsolan avı, ıslak bir kefen gibi sararken; kolların gövdeyle birleştikleri yerin tam ortasında duran bir çift gaga, olanca açlıklarıyla ete gömülürler...

Ahtapot sadece boğup, ısırarakla yetinmez. Kopardığı parçaları ezme, un ufak etmek için sabırla uğraşır. Tabiat ana bu iş için ona çok keskin dişlerle donatılmış bir rende armağan etmiştir. "Radula" denilen bu rende, gagaların hemen gerisindeki kaslara sıkıca yerleşmiş olarak, avdan koparılan lokmaları bekler. Metalden yapılmış

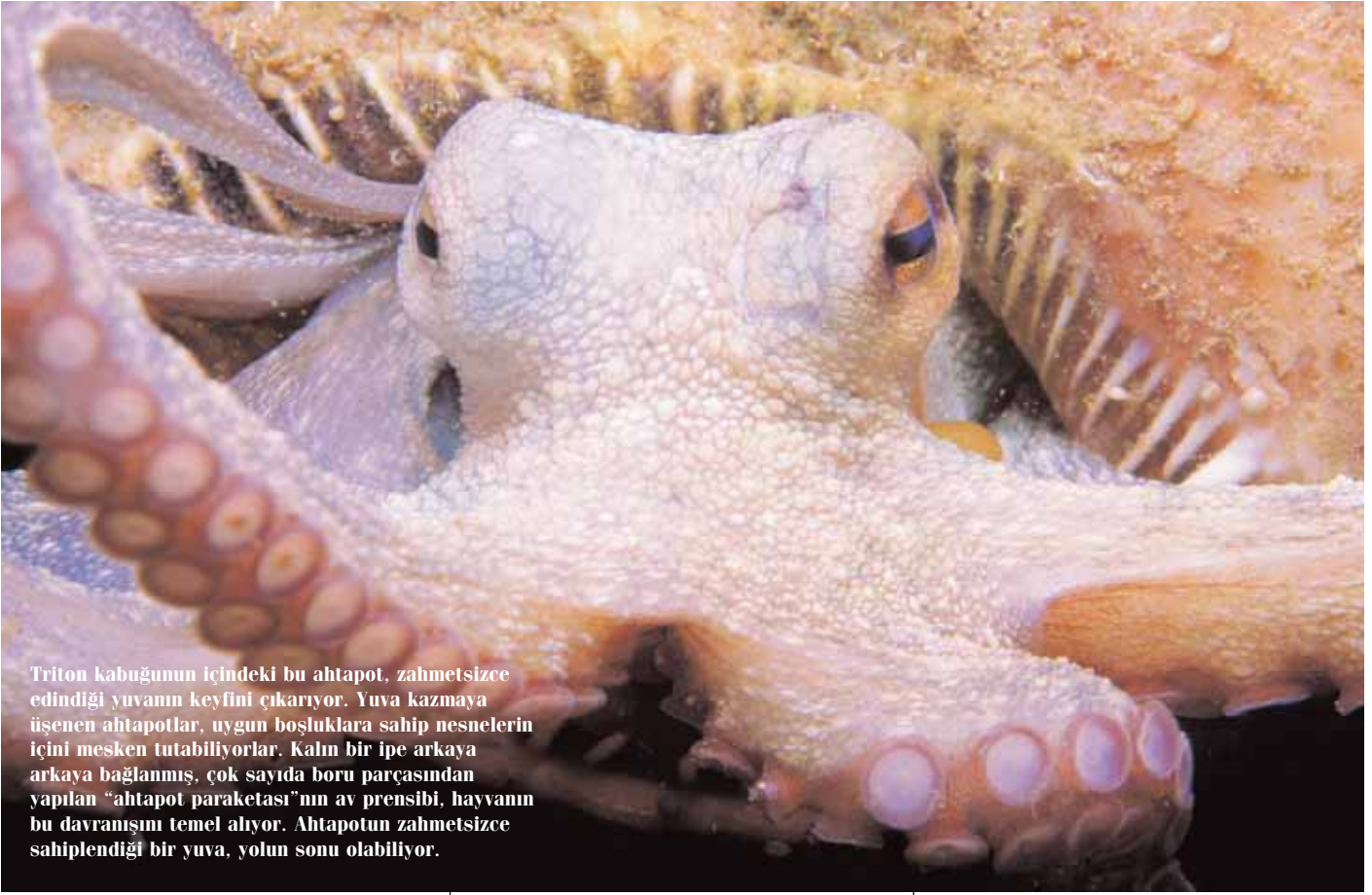

benzerlerinin aksine radula, esnektir ve lokmaları bir el gibi kavrar. İnce ince öğütür. Avin etindeki can özünü ortaya çıkarır. Ahtapotun yemeğinden artakalanlar, hergün yaşanan bu vahşi şölenin diğer kanıtlarına katılmak üzere, yuvanın ağzındaki yerlerini alırlar.

Ahtapotun yarattığı korkuyu anlatırken, Victor Hugo, *“Dehşet bir amaçsa, ahtapot bir baş yapıştır...”* der ve ekler *“Bu Akdeniz etoburu iğrençtir. Yüzücüyü saran, ellerin içine battığı... Öldüremeden yırtılan... Şu canlı jelatinden dokunması daha iğrenç bir şey olamaz; hiçbir korku, şaşkınlık, ahtapotun birdenbire ortaya çıkiverişine eşit olamaz...”* Ahtapot bazen kaçmak yerine direnir, hatta tehdit eder. Bazen o daracak kovduğun, o taştan mabedin içinden sekiz

Beyaz benekli kırmızı ahtapot, yosunların üzerinde dinleniyor...

Triton kabuğunun içindeki bu ahtapot, zahmetsizce edindiği yuvanın keyfini çıkarıyor. Yuva kazmaya üşenen ahtapotlar, uygun boşluklara sahip nesnelere için mesken tutabiliyorlar. Kalın bir ipe arkaya arkaya bağlanmış, çok sayıda boru parçasından yapılan "ahtapot paraketası"nın av prensibi, hayvanın bu davranışını temel alıyor. Ahtapotun zahmetsizce sahiplendiği bir yuva, yolun sonu olabiliyor.

kollu bir kâbus, olanca öfkesiyle dışarı fırlar. Deniz etiyle, kanıyla, size sarılmak için sabırsızlanan, hatta öfkeli bir sarılmayla yetinmeyen ve dokunduğu her yeri aynı öfkeyle emen, somuran sekiz tane kolla karşınıza çıkıverir. Aslında ahtapot her yerededir; size aynı anda farklı yönlerden yaklaşabilir. Gözleriyle size tam karşınızdaki bakarken, sarılgan kolları sağdan, soldan, hatta arkanızdan yaklaşır. Daha demin küçümseyen bir merakla incelediğiniz bu tuhaf yaratık, elinize kolunuza dolanan bir korku kaynağına dönüşmüştür. Suyun birkaç kulaç altında ıslak bir kâbus yaşanırken, denizin kolları olanca güçleriyle dolunur. Merakın yerini artık korku almıştır.

Düşsel okyanuslarımızın sonsuz derinliklerinde dolaşan canavarların bir tanesi de ahtapottur. En büyük kalyonları kâğıttan birer kaykımış gibi kolayca kavrayan; en sert kasırgalara inatla direnen yelken direklerini, kibrit çöpü gibi kıran kollarıyla; doymak bilmeyen açlığıyla, kadim okyanusların amansız canavarı "kraken," mavi dünyayı denizcilere dar eder, uzak ufuklara yelken açmayı, geri dönüşü olmayan bir yolculuğa çevirirdi. Derin karanlıkta yaşayan hemen her şeyin, koyu bir sır perdesiyle örtülü olduğu çağların denizcileri için *kraken* ile karşılaşmak, ölümün soğuk sularında demir atmaktır demektir. Acaba *kraken* var olmuş muydu?

Yoksa romu fazla kaçırın denizcilerin gördüğü bir karabasan mıydı? Ya *kraken* okyanusların derinliklerinde hala yaşıyorsa!...

1896 senesinin Kasım ayında, St. Augustine'nin (Florida, ABD) güneyindeki bir plajda, dev bir deniz yaratığının kıyıya vurmuş leşinin, bulunmasıyla bir efsane avı başlar. Olayı haber alan yerel doğa bilimci Dr. DeWitt Webb, yaptığı kısa bir incelemenin ardından, kıyıya vuran leşin dev bir ahtapota ait olduğunu açıklar. Kıyıda hergün biraz daha çürümekte olan leşin sadece gövdesi 6 metre çapındadır. Bu gövdeyle birlikte kıyıya vurmuş olan kol parçalarının en uzununu 12 metredir ve neredeyse 25 santimetre kalınlığındadır. Dr. Webb kıyıda yatan kütlelin ağırlığını, kabaca dört ya da beş ton olarak hesaplar.

Bilim dünyasını heyecanlandıracak bir keşif yaptığını düşünen Dr. Webb, keşfini Yale Üniversitesi'nin tanınmış profesörlerinden Addison Verrill'e bildirir. Profesör Verrill, ahtapotlar konusunda yaptığı çalışmalarla tanınan, dönemin ünlü doğa bilimcilerinden biridir. Dr. Webb'in gönderdiği fotoğrafları inceleyen Profesör Verrill, bu leşin dev ahtapottan başka bir canlıya ait olamayacağını açıklar. Üstelik dev ahtapotun boyutlarına ilişkin açıklamaları dehşet vericidir. Ona göre bu ahtapotun canlıyken çapı, aşağı yukarı 50 metredir. Bu kanıtlar *kraken*'in

gerçekten yaşamış, hatta hala yaşıyor olabileceğini aklı getirir.

Tüm davetlere rağmen ne Verrill ne de bir başka araştırmacı, kıyıya vuran bu canlıyı incelemek için St. Augustine'e gitmez. Webb, canlının dokularından çeşitli parçalar alarak, bunları formaldehite koyar ve Verrill'e gönderir. Dokuları inceleyen profesörün açıklaması, ilk iddiasıyla taban tabana zıttır ve tam bir hayal kırıklığı yaratır. Kıyıdaki leşin ahtapotla uzaktan yakından ilgisi yoktur ve olsa olsa bir balınaya ait olabilir. Dosya kapanır ve kraken yeniden efsane olur.

Dr. Webb'in sakladığı örnekler, 1995 yılında bir kez daha mikroskop altına konuldu. Florida Üniversitesi'nden Dr. Joseph Gennaro'ya göre bu dokularla, ahtapot ya da dev kalamar dokuları arasında büyük benzerlikler vardı. Üstelik Şikago Üniversitesi'nden biyolog Roy P. Mackal tarafından yapılan inceleme de, bu dokuların ancak bir kafadanbacaklıya (ahtapota ya da kalamara) ait olabileceğini gösteriyor. Ancak, karşıt görüşlü bir grup bilimadamı, amino asit analizi sonuçlarına dayanarak, St. Augustine leşinden alınan parçaların balina dokusu olduğunu iddia ediyor. Kraken, düşünle gerçek dünya arasında gidip gelirken, ahtapotun güçlü kolları, bir sonraki ava sarılmak için tetikte bekliyor.